

Píše Luboš Merhaut

(E*forum, 11. 12. 2019)

Výbor sloupků **Arna Nováka**, publikovaných v *Lidových novinách* v letech 1926 až 1939, uspořádal a edičně připravil **Jiří Opelík** a s titulem *Nic malého neužrší...* (Praha: Arsci, 2019) jej vydal, graficky upravil a obrazový doprovod k němu - s dobře patrným nadšením - vybral a komentoval Petr Lachmann. Antologie je koncipována ve stopách Novákovy knihy *Hovory okamžiků*, do níž autor v roce 1926 zahrnul ve výběru svou publicistiku - vedle fejetonů, entrefiletů, článků a studií právě především sloupky původně otištěné v *Lidových novinách* v letech 1920 až 1925 (přehled o celku autorovy soustavné sloupkové aktivity poskytuje připojený *Soupis sloupků* Arna Nováka z *Lidových novin* ve dvou odpovídajících částech: 1920-25 a 1926-39, čítající dohromady 174 položek).

V *Ediční poznámce* Jiří Opelík mj. připomíná, jak byl Arne Novák (1880-1939) - jedna z nejvýznačnějších i nejpilnějších osobností české literární historie a kritiky - vytěšňován z oboru a vymazáván z paměti komunistickými ideology v letech 1948 až 1989, stigmatizován „reakčnictvím“, s příznačným odmítáním „arnenovákovštiny“. Po roce 1989 začaly samozřejmě znovu vycházet Novákovy práce v knižních souborech, není jich však mnoho: vedle nového vydání stručnějších (a upravených) *Dějin českého písemnictví* (původně v německé verzi z počátku třicátých let, ed. Bohumil Svozil, Praha: Brána, 1994) pro aktuální vyučovací potřeby a reprintu posledního, přepracovaného a rozšířeného vydání vrcholných *Přehledných dějin literatury české* (pův. Olomouc: R. Promberger, 1936-1939, s J. V. Novákem), který vydal v roce 1995 brněnský Atlantis, registrujeme: výbor *Česká literatura a národní tradice*, který uspořádal Dušan Jeřábek (Brno: Blok, 1995), a rozměrný soubor *Cizinci - či krajané? Reflexe německojazyčných partií Čech a Moravy v textech Arne Nováka* (Brno: Moravská zemská knihovna, 2017), který připravil Michal Topor. V roce 2015 vyšla ještě kniha *Krb neporušitelného přátelství. Korespondence Arna Nováka a Marie Veselíkové* (ed. Milena Šubrtová, Brno: Statutární město Brno - Archiv města Brna, 2015, viz echo z 8. 6. 2016). Deficit ve vydávání Novákova díla naštěstí svým způsobem zmírňuje *Digitální knihovna Arne Nováka* - projekt Ústřední knihovny Filozofické fakulty Masarykovy univerzity (viz echo z 8. 3. 2011).

Aktuální výbor i v tomto ohledu významně doplňuje a oživuje obraz Novákovy osobnosti a osobitosti. Již svým zaměřením i způsobem zpracování je přístupný širší čtenářské obci. Je veden - pro pořadatele charakteristicky - originalitou textů a jejich zpracování, jejich tematickou a myšlenkovou důsazností. Více než polovinu sloupků z daného období - šestašedesát - vybral Jiří Opelík se snahou, „aby tento výbor pokryl Novákova ‚sloupková‘ léta pokud možno rovnoměrně, aby zrcadlil tematickou pestrost

jeho sloupků, aby představil rozmanité úhly jejich pohledů: objektivně naučný, autobiograficky zážitkový či zpovědní, ideově vyznavačský i společenskokritický, aby dějstvoval doma i v cizině (především v Novákově milované střední Itálii) a aby také rovnoprávně evokoval tři základní autorova stanoviště (Prahu, Brno a širší Litomyšlsko), aby nějak reflektoval i autorovu vazbu na Lidové noviny, aby dal slovo Arnu Novákovi obou jeho habilitací, tedy jak bohemistovi, tak germanistovi, aby představil autorův styl nejen v plném lesku, nýbrž také v jeho různých odstínech. Taková byla objektivní kritéria výběru. Je však přirozené, že se při ‚vnitřní soutěži‘ jednotlivých sloupků o zařazení uplatnila též editorova vědomá i nevědomá kritéria subjektivní. Mohu jen doufat, že obojí měřítko došla nakonec v edici kýžené harmonie“ (s. 268).

Práce na přítomném souboru a jeho zaměření přirozeně vyplynula z průzkumu materiálu a fenoménu *Lidových novin*, který Jiří Opelík pojednal objektivně ve studii *Škola Lidových novin* (v knize *Uklizený stůl aneb Moje druhá knížka o Karlu Čapkovi /a opět s jedním přívazkem o Josefovi/*, Praha: Torst, 2016, s. 109–204, viz echo z 27. 7. 2016), o utváření a proměnách specifických útvarů a zvláštních stylových rysů novinářské prózy v prostoru tohoto deníku. Na ni zde vlastně navazuje doslov nadepsaný *Učencovy sloupky* (s. 285–299), který mj. osvětluje kořeny sloupku jako nerozsáhlého časového žánru literární žurnalistiky právě v *Lidových novinách* v roce 1920, jeho rysy – lehkost, živost, vtip, typografické umístění ve sloupci v kurzivě jako protiváhy úvodníku, atributy, které jsou dnes již nejasné a „rozplizlé“. Slovy Karla Čapka: „nový literární druh, cosi kratšího než fejeton a delšího než glosa, něco, co není dost dlouhé, aby to bylo nudné, ani dost nudné, aby to slulo článek; zkrátka sloupek je sloupek“ (s. 242). Čapkův referát o zmíněné Novákově knize *Hovory okamžiků* je součástí oddílu Přílohy, jenž rovněž vypovídá o podstatě a proměnách tohoto speciálního žánru a o Novákovi jako jeho protagonistovi a v němž čtenář dále najde první Novákových sloupek a texty K. Z. Klímy, Eduarda Basse, Františka Šelepky a dva básnické nekrology od Josefa Hory a Karla Tomana. V doslovu editor konstatuje, že sloupek „se stal jednou z neotřesitelných a čtenářsky i autorsky nejoblíbenějších žánrových konstant Lidových novin. Jeho přitažlivost byla jistě dána i jeho dvojpolarností: byl zároveň jednostejný i rozmanitý, tj. velice časový objektivním podnětem a zároveň velice osobní autorovým zájmem, úhlem pohledu a stylem“ (s. 287).

Sloupky ve výboru *Nic malého neuzříš...* v chronologickém pořadí dokládají tematickou šíři a pestrost Novákových zájmů. Reflektují aktuální události i opakující se podněty kulturní i politické, osobní prožitky intelektuální i takřkajíc krajinné či citové. Vyznačují se bohatstvím uplatněných znalostí, mnohostranností a proměnlivostí perspektiv a stylistickou jedinečností. Zásadní tu byla autorova „nepřetržitá a aktivní součinnost s Lidovými novinami – tedy s takovým typem novin, který mu nejen dovoľoval svým kulturním zaměřením uplatnit se v nejvlastnější specializaci literárněhistorické (např. zásadními jubilejními články a nekrology) a kritické, nýbrž který mu cílevědomým pěstováním a rozvíjením rozmanitých žánrů literární žurnalistiky také nabízel možnost uplatnit osnovnou schopnost literární,

spisovatelskou [...]“ (s. 298). V tomto smyslu sloupky Arna Nováka připomínají a svým způsobem naplňují podněcující slova jeho soupeřníka Otokara Fischera o plodném a splývajícím rozhraní vědy a umění, o překonávání tohoto zdánlivého antagonismu, prostupných hranicích duchového tvoření, spojení učeneckých a uměleckých vloh ve vyšším útvaru (*Na rozhraní, Duše a slovo*, 1929). Zachycují Nováka, jak často vnímán nebývá, v tomto rozhraní, jako spisovatele, nebo dokonce „básníka mezi literárními historiky“ (s. 299). Sloupkový Arna Nováka cizelované Jiřím Opelíkem je tedy hlavně jakostním a živým čtením.

Arne Novák: *Nic malého neuzříš... Antologie sloupků z Lidových novin 1926-39*. Výbor uspořádal, k vydání připravil, ediční poznámku a doslov napsal, bibliografii autorových sloupků sestavil a jmenným rejstříkem opatřil Jiří Opelík. Redigoval, graficky upravil a obrazový doprovod vybral a komentoval Petr Lachmann. Praha: Arsci, 2019, 312 s.

www.ipsl.cz